

DANKWOORD

J.T. HERMANS, Hertestraat 21, Linne

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren,

Het feit dat aan mij vandaag de Heimans en Thijsse-Prijs is toegekend, ervaar ik persoonlijk om meerdere redenen als een bijzondere gebeurtenis. Bij twee redenen wil ik hier in het kort even stilstaan.

Evenals elders in ons land wordt ook in Limburg het weinige dat ons nog aan natuurlijke- en halfnatuurlijke landschappen rest, voortdurend ontluisd en vaak zelfs met algehele vernietiging bedreigd. De afgravingen op diverse plaatsen in de provincie spreken denk ik voor zich. Daaraan moet worden toegevoegd dat het landschap overal verder onttakeld en verarmd, hetgeen in hoofdzaak het gevolg is van de nevenwerkingen van de civiele- en agrarische techniek. Het landschap wordt beroofd van zijn typische flora en fauna en wat overblijft is een troosteloze cultuursteppe. Zelfs de toekomst van reeds erkende, beschermde natuurgebieden blijkt steeds weer onzeker, wanneer economische of recreatieve (dus winstgevendende) motieven een rol gaan spelen. In dat opzicht kan men stellen dat in Nederland de pessimisten onder de natuurbeschermers nog maar zelden bedrogen zijn uitgekomen.

Als pleitbezorger voor natuur en landschap moet men beschikken over het nodige uithoudings- en doorzettingsvermogen, omdat in de praktijk maar al te vaak blijkt dat men het moet opnemen tegen een muur van onwil en onbegrip. Velen vragen zich weleens af waarom natuurbeschermers zich zoveel moeite doen voor een in hun ogen verloren zaak. Het antwoord daarop is niet dat natuurbeschermers per definitie fanatici zouden zijn, maar wél dat zij in hun visie juist de meest essentiële waarden proberen te verdedigen. Het gaat daarbij om méér dan alleen het behoud van Klokjesgentianen of Grote vuurvinders.

Ik beschouw de Heimans en Thijsse-Prijs daarom als een extra stimulans om het natuurbeschermingswerk in Limburg te kunnen voortzetten.

Het tweede argument wat ik hier nog wil toelichten heeft te maken met mijn werk in het onderwijs. Heimans en Thijsse waren hun tijd ver vooruit omdat zij beseften dat waardering en bescherming van natuur en landschap alleen haalbaar was indien men kon rekenen op een breed draagvlak bij de bevolking. Natuurbehoud en natuurbescherming dalen immers niet van boven neer, maar moeten van onderaf bevochten worden. Daarom dient dit draagvlak te beginnen bij het kind. Kinderen interesse bijbrengen voor de natuur is meestal niet nodig, omdat ze dat al bezitten. Het is onze taak, en speciaal die der onderwijsgevers, om deze soms sluimerende interesse tot leven te wekken en langzaam bij de kinderen een houding te ontwikkelen die bestaat uit respect en waardering voor hun omgeving. Op dat gebied dient nog zeer veel werk verzet te worden. Zo las ik onlangs een artikel waarin werd beweerd dat 60% van ons basisonderwijs niets tot zeer weinig aan natuuronderwijs doet. Indien dit juist is dan blijkt daaruit dat de vele recente inspanningen op dit terrein bij een groot aantal basisscholen niet geleid hebben tot hoopgevende resultaten. Alhoewel in de wet staat dat aan dit vakgebied ongeveer een uur per week besteed moet worden, vatten veel scholen dat kennelijk op als een vrijblijvende aangelegenheid. Dat het invoeren van dit vak zo problematisch is, komt mijns inziens o.a. door het ontbreken van een algemeen geldend leerplan en de afwezigheid van een systematisch invoeringsplan op landelijk niveau. Er moet in onze scholen een vernieuwde Heimans en Thijsse-geest gaan waaien, die het natuuronderwijs die waarde geeft die het toekomst en het uitilt boven de plaat- of slaafse methodebiologie. Essentieel is dat het natuuronderwijs echt contact probeert te leggen tussen kind en natuur, alleen dan ontstaat respect en waardering. Het zal duidelijk zijn dat dit alles in hoge mate afhankelijk is van de instelling van de leerkracht zelf.

Graag wil ik hier het bestuur van de Stichting Heimans en Thijsse-Fonds van harte bedanken voor het toekennen van deze onderscheiding. Deze dank geldt speciaal ook prof. V. Westhoff voor zijn boeiende voordracht, maar vooral voor zijn steun en inspiratie die ik altijd weer van hem en zijn echtgenote mocht ontvangen. In het licht en de geest van Heimans en Thijsse zie ik deze onderscheiding als een steun en opdracht tegelijk.

Ik dank U.

Jan Hermans tijdens zijn dankwoord (foto: B.G. Graatsma).

"Geïllustreerde Flora van Nederland" het licht zien, waarvan in 1983 (I) de 22e druk verscheen.

In 1911 verscheen er van de hand van Eli Heimans het voor Zuid-Limburg zeer belangrijke boek "Uit ons Krijtland". Dit werk wordt wel als zijn belangrijkste en in wetenschappelijk opzicht meest waardevolle werk beschouwd, een nog altijd onovertroffen voorbeeld van een natuurhistorische streekbeschrijving. Deze boeiende gids, die destijds velen de ogen heeft geopend voor de geheel eigen natuur en landschappelijke schoonheid van het Mergelland, is, wat de natuurbeschrijvingen betreft, nog steeds niet verouderd, noch achterhaald. In datzelfde jaar (1911) vond deze "vader van de amateur-veldgeologie in Nederland" in de later naar hem genoemde "Heimansgroeve" nabij Epen langs de Geul het eerste fossiel uit het Limburgse Carboon.

Van de hand van Jac. P. Thijsse zijn vanaf 1906 in totaal 19 van de alom gewaardeerde, overbekende Verkade-albums verschenen: "Lente" (1906), "Zomer" (1907), "Herfst" (1908), "Winter" (1909), "Blonde duinen" (1910), "De bonte wei" (1911), "Het Naardermeer" (1912), "Bosch en heide" (1913), "Langs de Zuiderzee" (1914), "De Vecht" (1915), "De IJssel" (1916), "Friesland" (1918), "De bloemen in onze tuin" (1926), "Texel" (1927), "Paddenstoelen" (1929), "De bloemen en haar vrienden" (1934), "Waar wij wonen" (1937), "Onze groote rivieren" (1938) en "Vogelzang" (1938/1965). Deze albums, die stuk voor stuk dezelfde geest ademen van scherp waarnemen en vooral blij genieten, hebben een zeer ruime verspreiding gekend en als zodanig een zeer belangrijke bijdrage geleverd aan de algemene kennis en waardering voor onze natuur en onze landschappen.

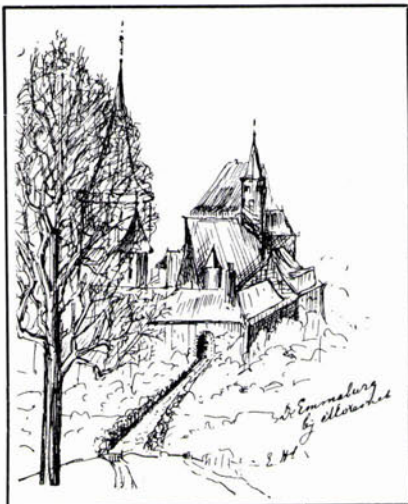
Veel minder bekend maar van niet minder grote betekenis en bovendien zeer origineel vormt de door Thijssse, samen met R. Schuiling samengestelde reeks "Nederlandsche landschappen geschilderd" als handleiding bij een serie aardrijkskundige wandplaten van Nederland, waarvan er in de periode 1916-1929 een 15-tal verschenen zijn waaronder "De Maas in Limburg" (1916) en "De St. Pietersberg" (1929). Het betrof hier een voortzetting van de door E. Heimans en R. Schuiling in 1912 gestarte reeks waarin in 1913 o.a. het deeltje "Heuvellandschap (Zuid-Limburg) (Epen)" verschenen is. Dat vooral de duinen, waarin Thijssse ruim 40 jaar gewoond heeft, hem in zijn latere leven het meest geboeid hebben, getuigt zijn in 1943 verschenen boekwerk "Onze duinen", een zeer boeiende en levendige beschrijving van een van onze mooiste en meest karakteristieke landschappen. Van de publikaties van Jac. P. Thijssse mag op deze plaats zeker niet onvermeld blijven zijn belangwekkende en zeer oorspronkelijke studie "Om-gang met planten" (1909), Thijssse's beste en meest karakteristieke boek dat in 1922 tevens een van de belangrijkste redenen vormde voor het aan hem door de Universiteit van Amsterdam toegekende ere-doctoraat in de wis- en natuurkunde, in feite een eerbetoon aan "Heimans en Thijssse".

Heimans en Thijssse zijn ook de eersten geweest die omwille van de bevordering en popularisering der natuurstudie natuurhistorische bijdragen in dag- en weekbladen schreven: Heimans elke week in De Groene Amsterdammer van oktober 1902 tot september 1914 (in totaal 601 bijdragen!) en Thijssse in het Algemeen Handelsblad en De Telegraaf tussen 1901 en 1934. Na de dood van Heimans heeft Thijssse van 1915 tot en met 1928 deze beschouwingen in "De Groene" voortgezet. Uit zijn bijdragen in "De Groene" heeft Heimans zelf in

PUBLICATIES VAN J.T. HERMANS

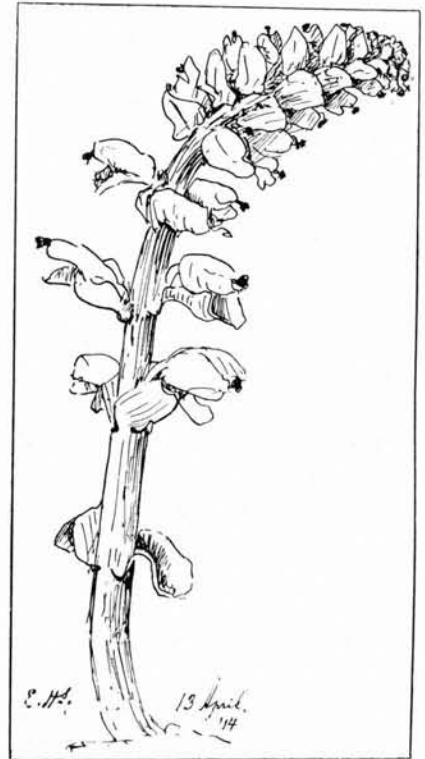
De volgorde is chronologisch voorzover het jaar van verschijnen betreft.

- 1972:**
1. De Linnerheide. Heemkunde Vereniging Roerstreek 4, 103-114.
- 1973:**
2. De Linnerweerd. Heemkunde Vereniging Roerstreek 5, 72-86.
- 1974:**
3. Reptielen en amfibieën in de Roerstreek. Heemkunde Vereniging Roerstreek 6, 64-76.
4. (met L. Sauren). Biologisch juweeltje. Rapport Milieugroep Heel e.o., 15 pag.
- 1975:**
5. Broedvogels in de Roerstreek. Heemkunde Vereniging Roerstreek 7, 49-64.
- 1976:**
6. Het dierenleven van de Vlootbeek. Heemkunde Vereniging Roerstreek 8, 57-71.
- 1977:**
7. Libellen. Heemkunde Vereniging Roerstreek 9, 97-108.
8. Enkele mossen van de beekoevers. Rondom het Leudal, 2 (6), 17-18.
9. De mosflora van de naaldhoutbossen in het Leudal. Rondom het Leudal, 2 (7), 20-22.
10. Strijd om het licht. De Natuurgids, 15 (2), 45-47.
11. Beken uit Midden-Limburg I: De Putbeek. De Natuurgids, 15 (7), 193-195.
12. Planten van een kleiakker. De Natuurgids, 15 (7), 199-200.
- 1978:**
13. Mossen. Heemkunde Vereniging Roerstreek 10, 46-59.
14. Over de insectenfauna van de Beegderheide. Rondom het Leudal, 3 (12), 10-12.
15. Beken uit Midden-Limburg 2: De Putbeek. De Natuurgids 16 (1), 6-9.
16. De groene sabelsprinkhaan. De Natuurgids, 16 (2), 53-54.
17. Blaasjeskruid. De Natuurgids, 16 (4), 108-109.
18. Boleten. De Natuurgids, 16 (8), 255.
- 1979:**
19. Zweefvliegen. Heemkunde Vereniging Roerstreek 11, 81-92.
20. De heggerank. De Natuurgids, 17 (1), 7-8.
21. Schermbloemen. De Natuurgids, 17 (5), 163-165.
22. Vissen uit Midden-Limburg: Modderkruipers. De Natuurgids, 17 (7), 223-224.
23. Wandelen in Midden-Limburg. Willems B.V., Roermond, 96 pag.
24. (met W. de Veen). De verspreiding van het geslacht *Carex* in Midden-Limburg ten oosten van de Maas. privé publ., 28 pag.
25. (met W. de Veen). Bodem- en vegetatiekundige structuurschetsen van de uurhokken 58-53 en 58-54 in Midden-Limburg. privé publ., 61 pag.
26. (met P. de Jongh). Onderzoek naar de vegetatie en insectenfauna in de Loonse- en Drunense Duinen. Stichting "De Waerdman" Waalwijk, 35 pag.
- 1980:**
27. De verspreiding van het geslacht *Carex* in de Roerstreek. Heemkunde Vereniging Roerstreek 12, 169-192.
28. Vissen uit Midden-Limburg: baars en zonnebaars. De Natuurgids, 18 (1), 18-19.
29. Vissen uit Midden-Limburg: snoekbaars en pos. De Natuurgids, 18 (2), 53-54.
30. Vissen uit Midden-Limburg: stekelbaarzenfamilie. De Natuurgids, 18 (3), 72-73.
31. Vissen uit Midden-Limburg: stekelbaarzenfamilie. De Natuurgids, 18 (4), 110.
32. Vissen uit Midden-Limburg: modderkruiperfamilie. De Natuurgids, 18 (7), 223-224.
33. Vissen uit Midden-Limburg: modderkruiperfamilie. De Natuurgids, 18 (8), 252.
34. Schermbloemen. In: In de schaduw van het Aambos, 85-91, uitg. Stichting De Natuurgids, Heerlen.
35. Insekten. Cursusboek met determinatietabellen. K.N.N.V. afd. Eindhoven. 67 pag.
36. (met A. Broen, F. van Hoogstraten, A. Lenders, red.). Verspreiding van de herpetofauna in Limburg 1980. Natuurhist. Genootschap in Limburg, 98 pag.
- 1981:**
37. (met J.A.M. Janssen). Oppervlaktewantsen van de Roerstreek. Heemkunde Vereniging Roerstreek 13, 52-62.
38. De Linnerweerd, beeld van een Middenlimburgs uiterwaardenlandschap. Uitg. Landschapsvereniging De Kringloop Linne. 260 pag.
39. (met J.A.M. Janssen). De Linnerweerd. Natura, 78 (3), 74-81.
40. Vissen uit Midden-Limburg: de karperachtigen. De Natuurgids, 19 (5), 152-153.
41. Vissen uit Midden-Limburg: de kroeskarper (*Carassius carassius* L.). De Natuurgids, 19 (6), 198.
42. Vissen uit Midden-Limburg: de zeelt (*Tinca tinca* L.). De Natuurgids, 19 (7), 232.
43. Vissen uit Midden-Limburg: de barbeel (*Barbus barbus* L.). De Natuurgids, 19 (8), 262.
44. (met J.A.M. Janssen). De Linnerweerd. Natuurhistorisch Maandbl. 70 (3), 43-50.
- 1982:**
45. De broedvogels van een oude Roerarm. Heemkunde Vereniging Roerstreek 14, 45-56.
46. Planten en hun bewoners: bitterzoet en de kevergasten. De Natuurgids, 20 (3), 72-73.
47. Planten en hun bewoners: groot hoeblad. De Natuurgids, 20 (4), 108-109.
48. Planten en hun bewoners: kroos. De Natuurgids, 20 (5), 144-145.
49. Vissen in Midden-Limburg: de snoek. De Natuurgids, 20 (8), 252.
50. (met Ph. Sollman). De bryologische voorjaarsexcursie van 1980 naar Midden-Limburg, Buxbaumia 12, 12-25.
- 1983:**
51. Waarnemingen betreffende het voortplantingsgedrag van enkele waterjuffers (Zygoptera) in Midden-Limburg. Heemkunde Vereniging Roerstreek 15, 43-49.
52. Vissen uit Midden-Limburg: de beekprik (*Lampetra planeri* Bloch.). De Natuurgids, 21 (1), 12.
53. Vissen uit Midden-Limburg: de rivierprik (*Lampetra fluviatilis* L.). De Natuurgids, 21 (2), 42.
54. Vissen uit Midden-Limburg: de riviergrondel (*Gobio gobio* L.). De Natuurgids, 21 (3), 73.
55. (met H.J.M. van Buggenum). Het Marissen en omgeving. Natuurhist. Maandbl. 72 (10/11), 206-217.

Illustratie uit "De Levende Natuur" (mei 1914); tekening: Eli Heimans.

56. De libellen (Odonata) van de Doort. *Natuurhist. Maandbl.* 72 (10/11), 225-233.
57. (met H. Hillegers, P. Spreuwenberg, W. de Veen), De Peschbeemden, een nog onbekend helling-
veentje. *Natuurhist. Maandbl.* 72 (10/11), 237-241.
- 1984:**
58. Heeft het onkruid nog toekomst? - over de ontwikkeling van enkele onkruidenvegetaties, vroeger en
nu. Heemkunde Vereniging Roerstreek 16, 17-33.
59. (met H.J.M. van Buggenum). De Vulensbeek, een laaglandbeek in Midden-Limburg. *Natuurhist.*
Maandbl. 73 (10), 182-187.
60. Vissen uit Midden-Limburg: de voornachtigen algemeen. *De Natuurgids*, 22 (1), 16.
61. Vissen uit Midden-Limburg: de blankvoorn (*Rutilus rutilus* L.). *De Natuurgids*, 22 (2), 40.
62. Vissen uit Midden-Limburg: de riet- of ruisvoorn (*Scardinius erythrophthalmus* L.). *De Natuurgids*, 23
(3), 77.
63. Vissen uit Midden-Limburg: de kopvoorn (*Leuciscus cephalus* L.) en serpeling (*Leuciscus leuciscus* L.).
De Natuurgids, 22 (4), 113.
64. Vissen uit Midden-Limburg: de winde of windvoorn (*Leuciscus idus* L.). *De Natuurgids* 22 (5), 145.
65. (met H.J.M. van Buggenum). De Roeventerpeel, deel I. Intern rap. Stichting Het Limburgs Landschap.
36 pag.
66. (met S. Hennekens). De mosflora van de Bemelerberg. In: *De Bemelerberg. Publ. van het Natuurhist.*
Genootschap in Limburg, reeks XXXIV, afl. 1-5, 44-49.
67. Dagvlinders van de Bemelerberg. In: *De Bemelerberg. Publ. van het Natuurhist. Genootschap in Lim-*
burg, reeks XXXIV, afl. 1-5, 66-68.
68. Sprinkhanen van de Bemelerberg. In: *De Bemelerberg. Publ. van het Natuurhist. Genootschap in Lim-*
burg, reeks XXXIV, afl. 1-5, 80-82.
69. Waterinsekten in de drinkpoel bij de Strooberg. In: *De Bemelerberg. Publ. van het Natuurhist. Ge-*
nootschap in Limburg, reeks XXXIV, afl. 1-5, 83-84.
- 1985:**
70. (met H.J.M. van Buggenum). Mieren in het landgoed Rozendaal en Schrevenhof. Heemkunde Vere-
niging Roerstreek 17, 82-100.
71. Vissen uit Midden-Limburg: alver. *De Natuurgids*, 23 (4), 107.
72. Vissen uit Midden-Limburg: vetje. *De Natuurgids*, 23 (5), 140.
73. Vissen uit Midden-Limburg: de brasem. *De Natuurgids* 23 (6), 181.
74. Vissen uit Midden-Limburg: de kolblei. *De Natuurgids*, 23 (7), 206.
75. Vissen uit Midden-Limburg: de sneep. *De Natuurgids* 23 (8), 238.
76. (met H.J.M. van Buggenum). Natuurgebieden in het Stadsgebied Roermond. *Natura*, 82 (9),
256-267.
77. (met H.J.M. van Buggenum). De karper (*Cyprinus carpio* L.) van consumptievij tot pootvis. *Argus* 10
(2) 13-14.
78. (met H.J.M. van Buggenum, red.) Verspreiding van de herpetofauna in Limburg, Noord-Brabant en
Gelderland 1985. Herpetologische Studiegroep van het Natuurhist. Genootschap in Limburg, 94 pag.
79. Planten en hun bewoners: hondsdrif. *De Natuurgids* 23 (4), 115.
80. Planten en hun bewoners: de hazelaar. *De Natuurgids* 23 (1), 40-42.
81. Planten en hun bewoners: pinksterbloem (*Cardamine pratensis* L.) en look zonder look (*Alliaria petiolo-*
lata Bieb. Cava & Grande). *De Natuurgids* 23 (6), 141.
82. (met H.J.M. van Buggenum). De Roeventerpeel, deel 2. Intern rap. Stichting Het Limburgs Land-
schap, 20 pag.
83. (met H.J.M. van Buggenum, A. Lenders). Natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden in
het stroomgebied van de Maasnielderbeek. *De Natuurgids*, 23 (8), 245-250.
84. (met J. Schaminee, H. van Buggenum). Het Meggelveld, een complex van tichelgaten in Midden-
Limburg; algemene beschouwing en vegetatie. *Natuurhist. Maandbl.* 74 (6/7), 100-110.
85. (met H.J.M. van Buggenum). *Sympetrum pedemontanum* Alliono, 1766, weer in Limburg gevonden
(Odonata, Libellulidae) met een overzicht van alle recente vindplaatsen uit Nederland en de grensstre-
ken. *Natuurhist. Maandbl.* 74 (2), 26-29.
86. (met H.J.M. van Buggenum). De sabelsprinkhaan *Phaneroptera falcata* (Poda) weer in Nederland
gevonden. *Natuurhist. Maandbl.* 74 (3), 38-42.
87. De libellen van de Doort, een eerste aanvulling. *Natuurhist. Maandbl.* 74 (6/7), 119.
88. Albino-egel te Linne. *Natuurhist. Maandbl.* 74 (8), 137.
89. (met H.J.M. van Buggenum). Zwerftocht door de Achterhoek en Twente 1985. privépubl., 38 pag.
- 1986:**
90. (met H.J.M. van Buggenum). Sprinkhanen en krekels in het Meinweggebied. Heemkunde Vereniging
Roerstreek 18, 105-122.
91. (met H.J.M. van Buggenum). Insektenbeheer: de moeite waard. *De Natuurgids*, 24 (2), 42-45.
92. (met H.J.M. van Buggenum). Algemene beschouwing en vegetatie van het landgoed Rozendaal en
Schrevenhof (Midden-Limburg). *Natuurhist. Maandbl.* 75 (1), 9-18.
93. (met H.J.M. van Buggenum). De Roeventerpeel (gem. Weert / Nederweert). *Natuurhist. Maandbl.*
75 (9), 155-157.
94. (met H.J.M. van Buggenum). De ringslang in Limburg; een kritische beschouwing. *Natuurhist.*
Maandbl. 75 (10), 164-166.
- 1987:**
95. (met H.J.M. van Buggenum). De begroeiing van muren in de Roerstreek. Heemkunde Vereniging
Roerstreek 19, 112-134.
96. (met U. Krüner, H. van Buggenum). Libellen in het Duits-Nederlandse grensgebied: Teverenerheide,
Brunsummerheide en Schinveldse Bossen. privépubl. Mönchengladbach, 168 pag. (tevens in het Duits
verschenen met ondersteuning van kreis Heinsberg).
97. (met H.J.M. van Buggenum). Glanshaverhooilanden in Echt en omstreken. *Echter Landj*, Heemkundi-
ge bijdragen over Echt en omgeving 1, 130-137.
- 1988:**
98. (met U. Krüner, H.J.M. van Buggenum). De libellen (Odonata) van de Teverenerheide, Brunsummer-
heide en de Schinveldse Bossen. *Natuurhist. Maandbl.* 77 (5), 83-94.
99. (met H. Hillegers, P. Spreuwenberg, W. de Veen). Zeggen van Limburg. Wetenschappelijke Mede-
deling KNNV nr. 189, 256 pag.

Illustratie uit "De Levende Natuur" (juli 1914);
tekening: Eli Heimans.

1906 twee boeiende bloemlezingen sa-
mengesteld: "Met kijker en bus" en
"Wandelen en waarnemen" en in
1916 verscheen de door zijn dochter
H.E. Heimans samengestelde bundel
"Uit de natuur".

Mede door hun pionierswerk ontstond er
in ons land vanaf 1900 steeds meer be-
langstelling voor de natuurstudie met als
resultaat de oprichting van vele thans
nog bestaande (en bloeiende) organisa-
ties op de gebieden van natuurstudie en
natuurbescherming die mede op initiatief
van Heimans en Thijsse als paddestoe-
len uit de grond schoten. Daartoe be-
hoorden ook de landelijke organisaties
als de Koninklijke Nederlandse Natuur-
historische Vereniging (1901) en de
daar weer uit voortgekomen Vereniging
tot Behoud van Natuurmonumenten in
Nederland (1905).

De bijzondere en unieke aanpak van
Heimans en Thijsse heeft nooit geleid tot
een oppervlakkige en min of meer waar-
deloze popularisering. Hoewel het
beetje levensgeluk dat het beleven van
de onovertreffbare schoonheid der na-
tuur met zich meebrengt, op zichzelf al
van uitzonderlijke waarde is, wordt de
weg naar de wetenschap er geenszins
door verstoord, integendeel.

Eli Heimans en Jac. P. Thijsse wilden de
natuur weer een plaats geven in het le-
ven van de mens, om de mens veelzijdiger
en harmonischer en daardoor geluk-
kiger te maken: van alle levende wezens
interesseerde de mens hen uiteindelijk
het meest.